

หลักสูตรประกอบด้วยองค์ประกอบใหญ่ 4 องค์ประกอบ คือ ความมุ่งหมาย (Objective) เนื้อหา (Content) การนำหลักสูตรไปใช้ (Curriculum Implementation) และการประเมินผล (Evaluation) เมื่อพิจารณาหลักสูตรในแง่ของขบวนการและในแง่ขององค์ประกอบทั้งสี่ จะเห็นว่า การนำหลักสูตรไปใช้เป็นขบวนการที่จะทำให้หลักสูตรกลายเป็นการปฏิบัติขึ้นมา (สุมิตร คุณานุกร 2518: 9) สุมิตร คุณานุกร (2518: 6) ได้ให้ความหมายไว้ว่า การนำหลักสูตรไปใช้ หมายถึง การที่ผู้บริหารโรงเรียนและครู นำโครงการของหลักสูตรที่เป็นรูปเล่มไปปฏิบัติให้เกิดผล

กระทรวงศึกษาธิการได้ประกาศให้ใช้หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลายพุทธศักราช 2524 เมื่อวันที่ 5 มิถุนายน พุทธศักราช 2523 เป็นการเปลี่ยนแปลงหลักสูตรเพื่อให้สอดคล้องกับสภาพทางสังคม เศรษฐกิจ และการเมือง และเป็นไปตามแผนการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2520 ที่ไ้ระบุแนวนโยบายของรัฐ (หมวด 2) ไว้ชัดเจนดังนี้

"ข้อ 13 รัฐพึงจัดให้สาระและกระบวนการเรียนรู้ครบถ้วน และกลมกลืนกันระหว่างความเจริญงอกงามทางคุณธรรม จริยธรรม และปัญญา กับความเจริญทางวัตถุ และระหว่างความเจริญงอกงามทางร่างกายและจิตใจ ทั้งนี้ เพื่อการดำรงชีวิตที่สมบูรณ์ตามสภาพการณ์ที่เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา

ข้อ 17 รัฐพึงจัดและส่งเสริมการมัธยมศึกษา เพื่อประกันความเสมอภาคในโอกาสที่จะเข้ารับการศึกษาในระดับนี้ของพลเมือง โดยจัดให้สอดคล้องและสนองความต้องการทางเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ ตลอดจนให้มีประสิทธิภาพในการทำงาน

ข้อ 20 รัฐพึงสนับสนุนการอาชีวศึกษาอย่างกว้างขวาง และให้สอดคล้องกับภาวะทางเศรษฐกิจและสังคม ทั้งในรูปแบบที่จัดให้ผสมผสานเข้าไว้ในการศึกษาทุกระดับ และที่จัดเป็นเอกเทศตามความจำเป็น ทั้งนี้ โดยมุ่งเน้นความรู้ ความสามารถด้านเกษตรกรรม และอุตสาหกรรมที่สนับสนุนการเกษตรเป็นสำคัญ

ข้อ 23 รัฐพึงระดมเลือกสรรทรัพยากรจากแหล่งต่าง ๆ ทั้งจากรัฐ ท้องถิ่น เอกชน และผู้รับการศึกษา มาใช้ในการจัดการศึกษา หาวิธีการจัดสรรทรัพยากรเพื่อการศึกษ โดยคำนึงถึงความเสมอภาคระหว่างท้องถิ่นและสถานศึกษา เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด"

นอกจากนี้ ในแผนการศึกษาแห่งชาติ ยังได้ระบุสาระสำคัญเกี่ยวกับการจัดการศึกษา ระดับมัธยมศึกษาไว้อย่างเด่นชัดในระบบการศึกษา (หมวด 3) ข้อ 32 ว่า การศึกษาระดับมัธยมศึกษาเป็นการศึกษาหลังระดับประถมศึกษา มุ่งให้ผู้เรียนมีความรู้ทั้งวิชาการและวิชาชีพที่เหมาะสมกับวัย ความต้องการ ความสนใจ และความถนัด เพื่อให้แต่ละบุคคลเข้าใจและรู้จักเลือกอาชีพที่เป็นประโยชน์แก่ตนเองและสังคม การศึกษาระดับนี้ แบ่งออกเป็น 2 ตอน คือ มัธยมศึกษาตอนต้น และมัธยมศึกษาตอนปลาย ใช้เวลาตอนละประมาณ 3 ปี ระดับมัธยมศึกษาตอนต้นให้ผู้เรียนได้เลือกเรียนกลุ่มวิชาการและวิชาชีพ ตามความถนัดและความสนใจอย่างกว้างขวาง ระดับมัธยมศึกษาตอนปลายให้ผู้เรียนได้เน้นการเรียนกลุ่มวิชาที่ผู้เรียนจะยึดเป็นอาชีพต่อไป (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ 2520: 8)

หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2524 มีลักษณะเด่นที่สำคัญ คือ เป็นหลักสูตรที่จบในตัวเอง มุ่งเน้นการเรียนกลุ่มวิชาที่ผู้เรียนสามารถนำไปเป็นประโยชน์ในการประกอบอาชีพได้โดยตรง นอกจากนั้น ยังเป็นพื้นฐานในการศึกษาต่อในระดับสูงอีกด้วย ดังนั้น ในโครงสร้างของหลักสูตรฉบับนี้จึงกำหนดให้ผู้เรียนทุกคนต้องเรียนวิชาพื้นฐานวิชาอาชีพเป็นวิชาบังคับ นักเรียนทุกคนจะต้องเลือกเรียนสาขาใดสาขาหนึ่ง 12 หน่วยการเรียนรู้ จากวิชาพื้นฐานวิชาอาชีพ 6 สาขาวิชา ที่หลักสูตรกำหนดให้ ทั้งนี้ เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ ความเข้าใจในหลักการของวิชาอาชีพพอที่จะนำไปปรับปรุงการดำรงชีวิต หรือเพื่อเป็นพื้นฐานในการเลือกเรียนวิชาอาชีพสาขานั้น ๆ โดยเลือกจากหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปว.ช.) พุทธศักราช 2524

ปีการศึกษา 2524 เป็นปีแรกที่ทำให้มีการนำ หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2524 ไปปฏิบัติในโรงเรียนที่เปิดสอนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย เพื่อให้ต่อเนื่องกับ หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 อาจกล่าวได้ว่า เป็นการนำหลักสูตรไปปฏิบัติ ในขณะที่โรงเรียนมัธยมศึกษาจำนวนมาก ยังอยู่ในสภาพที่ไม่พร้อม โดยเฉพาะด้านการเรียนการสอนวิชาอาชีพ จากการประเมินผลวัตถุประสงค์ นโยบาย เป้าหมาย และวงเงิน ในแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติฉบับที่ 4 (2520-2525) พบว่า ปัญหาระดับมัธยมศึกษาสายสามัญที่เด่นชัดประการหนึ่ง คือ การสอนวิชาอาชีพยังไม่บรรลุตามวัตถุประสงค์ของหลักสูตรมัธยมศึกษา (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและ

สังคมแห่งชาติ 2524: 238) สาเหตุประการหนึ่งที่ทำให้การสอนวิชาชีพในโรงเรียนมัธยมศึกษาไม่บรรลุวัตถุประสงค์ คือ การที่ผู้ปกครองของนักเรียนยังต้องการให้นักเรียนเลือกเรียนวิชาสามัญมาก ๆ เพราะ เข้าใจว่าจะเรียนต่อในวิทยาลัยหรือมหาวิทยาลัยได้สะดวกกว่า จึงพอใจที่จะเลือกเรียนวิชาสามัญแทนวิชาชีพและมักคิดแต่จะให้นักเรียนออกไปรับราชการโดยไม่สนใจว่า ในอนาคตอาชีพราชการไม่อาจจะรับกำลังคน เพิ่มขึ้นปีละมาก ๆ ได้อีกต่อไป ทุกคนจะต้องชวนชวายเป็นประกอบอาชีพอิสระอื่น ๆ จึงต้องเรียนวิชาอาชีพไว้ล่วงหน้าในระดับมัธยมศึกษา อย่างที่หลักสูตรมัธยมศึกษาต่าง ๆ ได้เตรียมการไว้ (ภิญโญ สาร อ่างถึงใน ไชยพร คณิตกิจานนท์ 2524: 7) ปัญหาอีกประการหนึ่ง คือ หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2524 มิได้มีการนำไปทดลองใช้ก่อน เพื่อประเมินผลและปรับปรุงหลักสูตรก่อนที่จะมีการประกาศใช้ (สวัสดิ์ จงกล, สัมภาษณ์) และเนื่องจากโรงเรียนมัธยมศึกษาจำนวนมากยังขาดความพร้อมในด้านต่าง ๆ และยังประสบปัญหาในด้านการเรียนการสอนวิชาอาชีพอีกด้วย (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ 2524: 74)

พาณิชยกรรมเป็นสาขาวิชาหนึ่ง ในวิชาบังคับพื้นฐานวิชาอาชีพ ในหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2524 เป็นสาขาวิชาที่มุ่งเตรียมผู้เรียนให้ เข้าใจวิธีการทำงานทางธุรกิจ เห็นแนวทางในการประกอบอาชีพทางด้านนี้หรือการนำความรู้ทางด้านนี้ไปใช้ในการประกอบอาชีพอื่น ดังนั้น การเรียนวิชาพื้นฐานวิชาอาชีพ สาขาพาณิชยกรรม จึงไม่จำเป็นที่จะต้องจัดเฉพาะนักเรียนที่มุ่งจะประกอบอาชีพด้านนี้เท่านั้น นักเรียนที่จะประกอบอาชีพอื่นจำเป็นที่จะต้องมีความรู้ทางด้านพาณิชยกรรม ทั้งนี้เพราะสาขาวิชานี้จะให้ความรู้เกี่ยวกับ เศรษฐกิจ การติดต่อทำธุรกิจ และอื่น ๆ กล่าวคือ เป็นการเตรียมผู้เรียนให้พร้อมที่จะเข้าสู่อาชีพทางธุรกิจ รู้จักคิด รู้จักทำและแก้ปัญหาได้นั่นคือ สามารถประกอบธุรกิจต่าง ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งในฐานะผู้ผลิต และผู้บริโภค (กระทรวงศึกษาธิการ หน่วยศึกษานิเทศก์ 2524: 3)

หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลายพุทธศักราช 2524 จะบรรลุผลตามวัตถุประสงค์ของหลักสูตรหรือไม่เพียงใดนั้น ขึ้นอยู่กับผู้บริหารและครูผู้สอนซึ่งเป็นผู้ที่มีหน้าที่โดยตรงในการนำหลักสูตรไปใช้ว่าสามารถนำไปใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพเพียงใด ประสบปัญหาและอุปสรรคอย่างไรบ้างที่ทำให้ไม่สามารถปฏิบัติตามความมุ่งหมายของหลักสูตร ปัญหา

และอุปสรรคในการใช้หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2524 กลุ่มวิชาพื้นฐาน วิชาอาชีพ สาขาพาณิชยกรรม นั้น ยังไม่ปรากฏว่ามีผู้ใดได้ศึกษาหรือทำการวิจัยมาก่อน ผลการวิจัยครั้งนี้ อาจจะเป็นประโยชน์ในการแก้ไขปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้น และอาจเป็นแนวทางในการปรับปรุงการอบรมบุคลากรที่ใช้หลักสูตร เพื่อช่วยให้การเรียนการสอน สาขาวิชานี้ บรรลุตามวัตถุประสงค์ของหลักสูตร และสอดคล้องกับแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 5 ที่มีเป้าหมายอย่างชัดเจนที่จะปรับปรุงคุณภาพทางการศึกษา ในระดับมัธยมศึกษาสายสามัญ โดยจะดำเนินการจัดกระบวนการเรียนการสอนและการฝึกวิชาอาชีพให้ผู้จบการศึกษา สามารถศึกษาต่อหรือประกอบอาชีพได้ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ 2524: 78)

วัตถุประสงค์ในการวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัญหาในการใช้หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลายพุทธศักราช 2524 กลุ่มวิชาพื้นฐานวิชาอาชีพ สาขาพาณิชยกรรม ของโรงเรียนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
2. เพื่อเปรียบเทียบปัญหาในการใช้หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลายพุทธศักราช 2524 กลุ่มวิชาพื้นฐานวิชาอาชีพ สาขาพาณิชยกรรม ระหว่างผู้บริหารกับครู
3. เพื่อเปรียบเทียบปัญหาในการใช้หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลายพุทธศักราช 2524 กลุ่มวิชาพื้นฐานวิชาอาชีพ สาขาพาณิชยกรรม ระหว่างครูที่มีวุฒิทางครูกับครูที่ไม่มีวุฒิทางครู
4. เพื่อเปรียบเทียบปัญหาในการใช้หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลายพุทธศักราช 2524 กลุ่มวิชาพื้นฐานวิชาอาชีพ สาขาพาณิชยกรรม ระหว่างผู้บริหารและครู ของโรงเรียนในโครงการ กับโรงเรียนนอกโครงการ
5. เพื่อเปรียบเทียบปัญหาในการใช้หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลายพุทธศักราช 2524 กลุ่มวิชาพื้นฐานวิชาอาชีพ สาขาพาณิชยกรรม ระหว่างผู้บริหารและครู ในเขตการศึกษา 9 10 และ 11
6. เพื่อเปรียบเทียบปัญหาในการใช้หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลายพุทธศักราช 2524 กลุ่มวิชาพื้นฐานวิชาอาชีพ สาขาพาณิชยกรรม ระหว่างผู้บริหารและครู ที่มีประสบการณ์การทำงานต่างกัน

สมมติฐานในการวิจัย

ครูเป็นตัวจักรที่สำคัญที่สุดในการนำหลักสูตรไปใช้ การเอาใจใส่ต่อการสอน การสอนให้สอดคล้องกับความมุ่งหมายของหลักสูตร และการเลือกวิธีการสอนที่เหมาะสม ส่วนผู้บริหารโรงเรียนมีหน้าที่คอยให้ความรู้ ความสะดวก คำแนะนำ และกำลังใจ แก่ครู โดยผู้บริหารควรคำนึงถึงขนาดของห้องเรียน จำนวนนักเรียน ห้องสมุด วัสดุ อุปกรณ์การสอนต่าง ๆ ต้องมีให้พร้อม การจัดการวางสอน การจัดครูเข้าสอน ประมวล การสอน โครงการสอน ฯลฯ (สุมิตร คุณานุกร 2518: 132) ดังนั้นผู้บริหารและครู ควรจะมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการใช้หลักสูตรไม่แตกต่างกัน ด้วยเหตุผลดังกล่าวผู้วิจัยจึง ตั้งสมมติฐานดังนี้

1. ผู้บริหารกับครู มีความเห็นเกี่ยวกับการใช้หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2524 กลุ่มวิชาพื้นฐานวิชาอาชีพ สาขาพาณิชยกรรม ไม่แตกต่างกัน

ครูที่มีวุฒิทางครู เป็นผู้ที่ได้เรียนวิชาครู ฐุทธิเกี่ยวกับการเรียนการสอน เทคโนโลยีทางการศึกษา จิตวิทยาการเรียนรู้ จิตวิทยาเด็กวัยรุ่น ปรัชญาการศึกษา ตลอดจนทฤษฎีหลักสูตร ดังนั้นจึงน่าจะมีปัญหาในการใช้หลักสูตรต่างจากครูที่ไม่มีวุฒิทางครู ด้วยเหตุผลดังกล่าวผู้วิจัยจึงตั้งสมมติฐานดังนี้

2. ครูที่มีวุฒิทางครู มีความเห็นเกี่ยวกับปัญหาในการใช้หลักสูตรมัธยมศึกษา ตอนปลาย พุทธศักราช 2524 กลุ่มวิชาพื้นฐานวิชาอาชีพ สาขาพาณิชยกรรม แยกต่างจาก ครูที่ไม่มีวุฒิทางครู

โครงการ คมส. และคมก. เป็นโครงการที่จัดตั้งขึ้นเพื่อปรับปรุงหลักสูตรให้มี เนื้อหาสาระสอดคล้องกับความถนัด ความสามารถ และความสนใจของนักเรียน และเพื่อ เป็นการส่งเสริมอาชีพในท้องถิ่น โดยโรงเรียนที่อยู่ในโครงการเหล่านี้ มีงบประมาณ ช่วยเหลือเป็นพิเศษ เพื่อดำเนินการปรับปรุงให้โรงเรียนในโครงการมีความพร้อมในด้าน ต่าง ๆ เพื่อให้การจัดการศึกษามีประสิทธิภาพมากขึ้น ดังนั้น โรงเรียนในโครงการน่า จะมีปัญหาในการใช้หลักสูตรต่างจากโรงเรียนนอกโครงการ ด้วยเหตุผลดังกล่าวผู้วิจัยจึง ตั้งสมมติฐานดังนี้

3. ผู้บริหารและครูของโรงเรียนในโครงการ มีความเห็นเกี่ยวกับปัญหาในการใช้หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2524 กลุ่มวิชาพื้นฐานวิชาอาชีพ สาขาพาณิชยกรรม แตกต่างจากผู้บริหารและครูของโรงเรียนนอกโครงการ

เขตการศึกษา 9 10 และ 11 อยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือด้วยกัน สภาพแวดล้อมต่าง ๆ คล้ายกัน และใช้หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลายพุทธศักราช 2524 เหมือนกัน ดังนั้น ปัญหาในการใช้หลักสูตรจึงไม่น่าแตกต่างกัน ด้วยเหตุผลดังกล่าวผู้วิจัยจึงตั้งสมมติฐานดังนี้

4. ผู้บริหารและครูในเขตการศึกษา 9 10 และ 11 มีความเห็นเกี่ยวกับปัญหาในการใช้หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2524 กลุ่มวิชาพื้นฐานวิชาอาชีพ สาขาพาณิชยกรรม ไม่แตกต่างกัน

จากการวิจัยของ กนกรัตน์ ชาญกว้าง (2523: 139) พบว่า ประสิทธิภาพการสอนของครูเป็นปัจจัยส่วนหนึ่ง ที่ส่งผลให้ครูมีความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตรแตกต่างกัน ด้วยเหตุผลดังกล่าวผู้วิจัยจึงตั้งสมมติฐานดังนี้

5. ผู้บริหารและครูที่มีประสบการณ์การทำงานต่างกัน มีความเห็นเกี่ยวกับปัญหาในการใช้หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2524 กลุ่มวิชาพื้นฐานวิชาอาชีพ สาขาพาณิชยกรรม แตกต่างกัน

ขอบเขตของการวิจัย

1. การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษา ปัญหาในการใช้หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2524 กลุ่มวิชาพื้นฐานวิชาอาชีพ สาขาพาณิชยกรรม ของ ผู้บริหารและครู ในด้าน

- 1.1 ทักษะ
- 1.2 ความเข้าใจหลักสูตร
- 1.3 เอกสารหลักสูตร
- 1.4 การจัดการเรียนการสอน

- 1.5 สื่อการสอน
- 1.6 การวัดและประเมินผล
- 1.7 การแนะแนว

2. การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษา ปัญหาในการใช้หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2524 กลุ่มวิชาพื้นฐานวิชาอาชีพ สาขาพาณิชยกรรม ระหว่างความเห็นของ

- 2.1 ผู้บริหารกับครู
- 2.2 ครูที่มีวุฒิทางครูกับครูที่ไม่มีวุฒิทางครู
- 2.3 ผู้บริหารและครูของ โรงเรียนในโครงการ กับ โรงเรียนนอกโครงการ
- 2.4 ผู้บริหารและครู ในเขตการศึกษา 9 10 และ 11
- 2.5 ผู้บริหารและครู ที่มีประสบการณ์การทำงานต่างกัน

3. การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษา ปัญหาในการใช้หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2524 กลุ่มวิชาพื้นฐานวิชาอาชีพ สาขาพาณิชยกรรม ของผู้บริหารและครูใน โรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย สังกัดกรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ เฉพาะใน ภาคตะวันออกเฉียงเหนือเท่านั้น

ขอตกลงเบื้องต้น

ตัวอย่างประชากรให้ความร่วมมือและตอบแบบสอบถามตามสภาพความเป็นจริง คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

ปัญหา หมายถึง ความแตกต่างระหว่างสภาพที่เป็นจริงและสภาพที่ควรจะเป็น ของ การใช้หลักสูตรกับปริมาณหรือระดับความรู้ลึกที่ตระหนักว่า ข้อความดังกล่าวนั้นเป็น ปัญหาจริง (สมหวัง พิธิยานุวัฒน์ 2523: 119) วัดได้จากแบบสอบถามที่ถามเกี่ยวกับ สภาพที่ปฏิบัติจริง และให้ถ่วงน้ำหนักความรู้ลึกที่คิดว่าข้อความนั้นเป็นปัญหา

การใช้หลักสูตร หมายถึง การนำหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2524 กลุ่มวิชาพื้นฐานวิชาอาชีพ สาขาพาณิชยกรรม ไปปฏิบัติ

ผู้บริหาร หมายถึง ผู้อำนวยการหรืออาจารย์ใหญ่ และผู้ช่วยผู้อำนวยการหรือผู้ช่วยอาจารย์ใหญ่ฝ่ายวิชาการ

ครู หมายถึง ครูผู้ทำหน้าที่สอนวิชาพื้นฐานวิชาอาชีพ สาขาพาณิชยกรรม ในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย สังกัดกรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

โรงเรียนมัธยมศึกษา หมายถึง สถาบันการศึกษาที่เปิดสอน ชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ตามหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2524 สังกัดกรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ประเภทโรงเรียน แบ่งเป็น 2 ประเภท คือ

ก. โรงเรียนในโครงการ หมายถึง โรงเรียนมัธยมศึกษาซึ่งเคยอยู่ในโครงการ คมส. (โครงการโรงเรียนมัธยมแบบประสม) หรือ คมภ. (โครงการพัฒนาโรงเรียนมัธยมในส่วนภูมิภาค) หรือ กำลังอยู่ในโครงการ คมภ. ในขณะนี้

ข. โรงเรียนนอกโครงการ หมายถึง โรงเรียนมัธยมศึกษาซึ่งไม่เคยอยู่ในโครงการ คมส. หรือ คมภ.

วุฒิทางครูของผู้สอน แบ่งเป็น 2 ประเภท คือ

ก. ครูที่มีวุฒิทางครู หมายถึง ครูที่สำเร็จมาจากสถาบันทางการศึกษาต่าง ๆ

ข. ครูที่ไม่มีวุฒิทางครู หมายถึง ครูที่มีได้สำเร็จมาจากสถาบันทางการศึกษาต่าง ๆ

ประสบการณ์การทำงาน หมายถึง ระยะเวลาการทำงานเป็นจำนวนปี แบ่งเป็น 3 ระดับ คือ 1 ถึง 5 ปี 6 ถึง 10 ปี และมากกว่า 10 ปี

เอกสารหลักสูตร หมายถึง เอกสารที่กระทรวงศึกษาธิการจัดทำขึ้นประกอบการใช้หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2524 กลุ่มวิชาพื้นฐานวิชาอาชีพ สาขา

พาณิชย์กรรม ไม้แก้ว หลักสูตร คู่มือการใช้หลักสูตร คู่มือแนวการสอน โครงการสอน
คู่มือการประเมินผลการเรียน คู่มือการเรียนการสอน และใบงาน

สื่อการสอน หมายถึง เครื่องมือ วัสดุอุปกรณ์ ตลอดจนเทคนิคต่าง ๆ ที่จะช่วย
สนับสนุนให้การเรียนการสอนบรรลุตามจุดหมายที่วางไว้

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย

ผลจากการวิจัยนี้ จะเป็นแนวทางสำหรับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการนำหลักสูตร
ไปใช้ เช่น ศูนย์พัฒนาหลักสูตร หน่วยงานนิเทศก์ เป็นต้น ในการปรับปรุงการใช้หลักสูตร
มัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2524 กลุ่มวิชาพื้นฐานวิชาอาชีพ สาขาพาณิชย์กรรม
ตลอดจนการปรับปรุงการอบรมบุคลากรในการใช้หลักสูตรในปีต่อ ๆ ไป